

Jégárpa

(A képzett beteg c. ciklusból.)

*„méhek szopták szeméből a halált”
(D. I.)*

mi szúr? jaj, mi ez már megint? mi ment a szemembe? befordult a szempillám? dörzsölöm a szemem. jaj. az istók faszát! ha ez az, amire gondolok, cudar napok elé nézek. erre ébredetek, meg az ismerős égető, szúró fájdalomra. nem érti meg az isten, hogy nekem a szemem a munkaeszközöm, nem csak a szemüvegem, az is persze, de a szemem legfőképp. nem úgy mint a parasztnak a keze vagy a lába, mert, rendben, fél kézzel nem tud kaszálni és ásni se, de traktort a földeken tud hajtani fél lábbal is. no jó, igaz, a parasztnak is kell szem, akkor a látás mindenkinek munkaeszköz, belátom, kivéve a vak koldust, mert ugye, ő a szeme világának hiányából él. de nekem, akinek korrektúrázni kellene most, különösen szükségem lenne a szemem világára.

kezdődik minden előről. árpa nő a szemhéjam alatt, minden pislantásnál szúró fájdalmat érzek, kamillateával borogatom, nem múlik el. valamikor a múlt században, amikor világvégi zsákfalum még önálló község volt, és négy határ pora (a kanizsai, a topolyai, a szabadkai és a zentai) lepte őseim kalapját, akkor bezzeg gyorsabban múlt el az árpa. könnytől maszatos kézzel dörzsölt szemünk héján sűrűn alakult ki gyulladós tályog, ami – bár ezt mi nem tudtuk – a szemhéjszél úgynevezett meibom-féle olajos váladékot termelő mirigyeinek bakteriális fertőződése. a mirigyek kivezető csöve a szemhéj szélre merőleges, a gyulladás többnyire itt alakult ki. a kórokozó általában a staphylococcus aureus nevű baktérium. anyáink kamillateával borogatták, pár nap, és elmúlt, doktor bácsihoz sose mentünk. most napokig kínlódom, érzem, tudom, látom a tükörben, bár a pirosság eltűnt, ott a kis csomó, nincs mese, meg kell látogatnom házi orvosomat. házi orvosom megállapítja, szakrendelésre kell mennem, és ez valószínűleg nem árpa, hanem chalazion, azaz jégárpa. milyen szép szó, gondoltam akkor, ott, amikor először hallottam. minden. kezdődik. előről, szentségelek magamban, hogy miért mindig velem történik minden szar. mindig a legrosszabbkor. a jégárpa nem bakteriális fertőzés, hanem a szemhéjszéli, szintén meibom-féle, olajos váladékot termelő mirigyek elzáródása, a váladék pangása következtében keletkező, krónikus gyulladós folyamat. egyetlen mirigykivezetőcső is elzáródhat, de egy időben kialakulhat több jégárpa ugyanazon a

szemhéjon. nekem csak egy nőtt, bár lehet, jobb lett volna, ha most kínó az összes, és ha már ezzel baszogat a genetika vagy az úr, akkor egy füst alatt elintézhetné az egészet. utána meg hagyjon békén egy életre. kelések is biztosan ezért nőnek mai napig a testemen, mert kamasz koromban, nem voltam pattanásos. minden embernek megvan az életnyi pattanásmennyisége, x kiló vagy deka, mit tudom én mennyi, és ez valakiknél kijön kamaszkorban, valakiket meg egy egész életen át baszogat. engem folyton folyvást. hol a tökömön nő, hol a hónom aljában, hol a combtövemen, hol a hátamon. legtöbbször a hátamon. és mindig teliholdkor. véres gennyel menstruál a benned lakozó anima.

adán kezdődött látószerveim rémtörténete, mintha rákosi gonosz csecsemőszelleme vert volna meg szemmel. szemgyulladásomra, mint emigrálásom után nem sokkal kiderült, az adai doki egy olyan gyógyszert írt föl, amelyet addigra már egész Európában betiltottak. én pedig szorgalmasan kenegtettem, a fertőzés nem múlt, a bizalmam töretlen volt, hisz doktor írta föl, aki mégiscsak tudós ember. végül egy szegedi barátom, aki nagyon sokat segített Magyarországra menekülésem első hónapjaiban, kézen nem fogott, és el nem vitt imolához, a tündérien filigrán szemdokihoz, aki hosszú tűvel addig injekciózta a mindkét szemem, míg meg nem gyógyított, akkorra már úgy néztem ki, mint egy tudatzavaros vámpír, aki hetek óta, álmatlanul kajtat vér után. szívesen beleszerettem volna imolába, vittem is neki pár általam szerkesztett folyóiratot, de gyorsan elriasztott, mert olyan hidegen fogadott, akár egy túhegyes jégcsap.

a műtétre, a Weissbrunni Cholnoky Ferenc kórházba, mondanom sem kell, rettegve kutya-goltam be. ilyenkor kialakul bennem valamilyen tetszhalott féle állapot, valami automatizmus, remeg a lábam, de lépegetek, mint egy fatalista zombi, nem latolgotok, automatikusan cselekszem. elhessegetek mindenféle rémes tapasztalatot, egyfajta agyi érzéstelenítés ez. próbálok elterelni a gondolataimat. lelkem vasszőggel van testemhez erősítve, nem tud szárnyalni. cikázok ide-oda, hogy ne kelljen a rám váró rémségekre gondolni. most azon morfondírozom, hogy egykori mesterem mivel indokolja, miért nem néz beszélgetőpartnerei szemébe. az ember úgy kábítja magát, ahogy tudja. *hogy nem nézek valaki szemébe, az azért van, mert rejtőzködöm, mert állandóan rejtőzködöm. most is egyet mondok, és száz más gondolat van a fejemben. állandóan azt érzem, nem mondok igazat, mert a száz gondolat közül csak egyet rángatok elő mindig, azt frizírozva, azt is kicsit enyhítve. hogyha nem nézek valakinek a szemébe, az azért is van, mert nem szeretném megsérteni, nem szeretném, hogy azt gondolja, indiszkrét vagyok. védekezem ezzel is, mert ha most én valakiről valamit kiderítek, akkor az engem megterhel, úgy érzem, hogy én azt nem tudom hordani. ettől rettenetesen félek. nem az én integritásomról van szó, hanem a másik integritásáról, és ez nagyon fontos, talán a legfontosabb dolgok közé tartozik* – mondja valahol. minthogy tulajdonképpen mindannyian langyos és félig rohadt belekkel teli zsákok vagyunk, mindig sok bajunk van és lesz az érzelmekkel. a fitteks és egészségesek kivert ebe, ez vagyok én.

kilencre rendelték be, tízkor szólítanak, nem rossz arány. mintha lassított filmen, minden kapkodás nélkül tipegek be a rendelőbe. zavartan pislogok körbe-körbe, nem nézek senki szemébe, nem akarom tudni a bajukat. *az árpa és a jégárpa a szemhéjak igen gyakori, hétköznap és egymáshoz sokban hasonló gyulladási állapotai.* leadom a tajaktyámat, beülök a székbe, a fejtámlához szorítom a tarkóm. *éppen ezért a két betegségtípust sokszor összekeverik egymással.* lehunyom a szemem, mély lélegzetet veszek. *a szemhéj olajos váladékot termelő mirigyéből a termelődött anyag a mirigyek kivezető csövein keresztül jut a*

szempillákra. nézem a sürgölődő ápolónőket, a kezét mosó orvost. *ha a kivezető csövet törmelék, gyulladós anyag zárja el, jégárpa alakulhat ki.* nézem őket, de nem látom, ilyen lehet a holtak birodalma, a sztűxön túl. *a mirigyek elzáródását okozhatja a szemhéjszél krónikus gyulladása.* árnyékos a világ. *a szemhéj bepirosodik, megduzzad, finoman hámlik.* mi is ez?, kérdezi az orvos. jégárpa, mondja a nővér. aha. nyissa ki a szemét, tágra. kinyitom. *ha az árpa nem nyílik meg, vagy nem szívódik fel magától, az akut gyulladás elmúltával a jégárpához válik hasonlóná.* vegetatív idegrendszerem nem tűri a mesterkéltség bizonyos megjelenési formáit. *fájdalmatlan, rugalmas csomócska marad a helyén.* kifordítja szemhéjam, árnyékvilágom teljes lesz. *fénybogarak gyűlnek a szem köré.* morog, hümmög. *ezt a csomót a szemész szakorvos pár perces, ambuláns beavatkozással kitisztítja.* most a szemébe csepegtetünk és utána egy érzéstelenítő injekciót kap, mondja valaki. csak ne legyen alkoholista, gondolom, ne remegjen a keze. vagy ha mégis iszákos, akkor remélem, ivott már ma. megkapom az injekciót. senkinek nem kívánom az érzést, amikor egy hosszú, vékony tűvel közelítenek kifordított szemhéjához. dr. jekyll és mr. hyde. ekkor jön a speciális csipesz. nem érzek alkoholszagot. *ennek az eszköznek az egyik szára kerekded fémlapban végződik, a másik szár vége ezzel szemben gyűrűt formáz.* ebbe a csípőbe fogja be jégárpámat az orvos, így környezetétől elszigeteli, és a betokosodott csomó elődomborodik. finom szikével könnyedén megnyitja, majd kitisztítja. ügyelnie kell, nehogy a genny a környező szövetekbe préselődjön. bár az eszközt úgy alakították ki, hogy ez már-már lehetetlen. rövid vérzéscsillapítás után a beteg (én) antibiotikumos kenőcsöt és párákötést kap. amikor a kötést teszik a szemedre, eszedbe jut, mennyi, de mennyi közmondás szól a lélek tükréről. szép a szeme, de ördög a szíve. szemet szemért, fogat fogért. szemesnek áll a világ. úgy vigyáz rá, mint a szeme világára. amit a szeme meglát, a keze nem hagyja ott. estére leveheti a kötést, mondja az orvos, elmehet, viszontlátásra. a seb pár nap múlva begyógyul, teszi még hozzá kézmosás közben. *az árpa csúcsán ejtett apró nyílás pár napon belül nyomtalanul beheged.* megköszönöm. elköszönök. egyik szemem sír, a másik vérzik.

még mindig jobban jártam, gondoltam hazafelé bandukolva, fehér kötéssel a jobb szememen, akár valami antikalóz, mint gyerekkori haverom és szembeszomszédom, akivel mi csak druzsának szólítottuk egymást. a faluban azonban gülüknek csúfolták, düllede, barna szeme okán. segédmunkásként dolgozott építkezéseken. kitűnően megtanult kamasz korára focizni, pedig kiskölyökként alig került be közénk. (jobban játszott, mint te! mit irigykedsz ennyi év után! végül a nagycsapatba is bekerült!) ahhoz képest, hogy a nyolc osztályt is alig fejezte be, szemfüles fiú volt, gyorsan föltalálta magát. emlékszem, egyszer eltört a fejemen, valamin összekaptunk, egy száraz botot. hetekig nem mert kijönni az utcára, ha én is kint voltam. lestük egymást. ő, ha ki is ette a fene, csak biztonságos távolságban a kiskapujuktól. a falusi parasztok évszázados gyanakvásával figyelt. sokszor kergettem meg, de sose sikerült elcsípnem. végül egy nap, amikor nem találtam senki játszótársat, kibékültünk. vele történt meg az egy építkezésen, hogy türelmetlenül várta, fúrják mán át azt a kurva falat, pontosabban szélesítsék ki a már meglévő, és mehesse ebédelni, belenézett a lukba, pont akkor, amikor a fúrófej átszakította a betont. fél szemét elveszítette. az építkezés volt és lett a keresztje. valahol békéscsaba környékén, már letelepedési és munkavállalói engedéllyel, tarkón ütötte egy lehulló pallódeszka (foszni, ahogy mondtátok). azonnal szörnyet halt. volt egy gyengeelméjű húga, nemsokára ő is meghalt, aztán bánatában az anyja, majd az apja is. szerencsétlen, hült helyükön most cigánycsalád portyázik.

lábam automatikusan a piac felé vitt. ha már itt vagyok, gondoltam, veszek almát és pulykamáját, almás pulykamáját fogok sütni. otthon nem tartózkodott senki, a gyerekek iskolá-

ban, feleségem nem tudom, hol. bekapcsoltam a számítógépet, jól kinagyítottam a betűket, vörösbort bontottam, ettem egy falat sajtot, töltöttem, belekortyoltam és olvasni kezdtem.

„Éjjelente nyitott szemmel feküdt, s félt. Arra gondolt, hogy fél. Kezével szüntelenül a testét tapogatta, hol a hátát vakarta hosszasan, hol a hasa alatti szőrszálak között turkált. Félt. Legjobban akkor, ha lépteiket hallott. Abban az időben gyakran sírva fakadt félelmében, s talán éppen félelme miatt nem ment el aznap a behívóval a községházára. A zsákok közé fúrta magát, és hallgatott. A megfeszített hallgatóság miatt néha perceként nem hallott, a csönd olyankor sűrűbb volt körülötte, mint a sötét. A feje belefájdult. Egészen váratlanul a nők jutottak eszébe, nem egy nő, mondjuk a felesége, hanem mind, úgy általában, és egyszerre, egy alakban, millió fejjel vagy fej és felsőtest nélkül, ezer és ezer ágyékkal. Utálkozva gondolt azokra a napokra, rövid közbelépéseire, mikor úgy érezte, könnyíteni kénytelen magán. Az utolsó rovás óta a gerendán az idő múlása sem érdekelt, s ugyanígy megszűnt a nőkre is gondolni.”

itt tartottam, amikor könnyezni kezdett a fél szemem. gondoltam, pihenek egy kicsit. leheveredtem hát nyikorgó pamlagunkra és elaludtam. feleségem ébreszt, beszélni akarok veled. most, mondja. mélyen a szemembe néz, pupillája összeszűkül, látni engedi mélybarna íriszét. döntöttem, el akarok válni, előnti szemét a könny, és szája sírásra görbül. nem szóltam semmit, olyan üres szekrénynek éreztem magam, amelybe macska hugyozott. fölkeltem, szó nélkül letéptem a kötést a szememről, zsebre gyűrtem, a konyhába mentem, kihúztam a fiókot, elővettem a sárga nyelvű, svédacél késemet, egy vágódeszkát, és darabolni kezdtem a májat.

Cím nélkül, 1984

